

Yeni Maden Kanunu

ve

J E O L O G (*)

Kemal LOKMAN

6309 numaralı Yeni Maden Kanunu, 3.3.1954 de Büyük Millet Meclisi tarafından kabul olunarak neşir tarihi olan 11.3.1954 de yürürlüğe girmiş bulunmaktadır»

BE yeni Maden Kanunu 160 maddeden ibarettir« Burada, bu kanunun bütün maddelerinden bahis edilecek değildir, Sadece, önemine binaen, M. T, A, Enstitüsünü, Enstitü camiasını ve bilhassa Jeolog VB Mühendislerini ilgilendiren kısım ve maddeleri üzerinde ancak durulacaktır,

Kanunun 1 nci maddesi madenlerin tarifi hakkındadır. Şöyle ki:

Tabiatta **saf**, mürekkep veya mahlut halde bulunan, yeraltı veya yerüstü işletmesi ile elde edilebilen ve bu kanuna göre mad@n sayılan maddeler aşağıda gösterilmektedir diye petrol ve müştakları, bitümlü maddeler, tabii hidrokarbür gazları ve Hel-yum dahil olmak üzere, 89 adet maden ismini saymakta ve sıralamaktadır.

Bilindiği üzere, bir madene hak sahibi olunabilmesi ve madenlerin yeraltı ve yerüstü işletmesi ile yeryüzüne çıkarılmak suretiyle imrar ve sevk ve satılabilmesi üç şekilde vuku bulmaktadır. Onlar da Ekonomi ve Ticaret Vekâleti Maden tşleri Umum Müdürlüğünden, usulü dairesinde^ ya Arama Ruhsatnamesi veya İşletme Ruhsatnamesi veyahut işletme İmtiyazı almak suretiyle ancak mümkün olabilmektedir.

Şimdi maden işlerindeki bu üç safhadan her birisinin, bizleri ilgilendiren cihetleri yalnız, sıra siyle gözden geçirilmeğe çalışılacaktır.

(*) 26*3.1954 de M, T, A. Enstitüsünde verilmiş **konferansının** özeti»

Arama s

Madde 7 — Devlet memurları ile, **vazifeleri** haricinde Tica»ret ve Sanatla iştigalleri kanunen memnu edilmiş olan kimsele»re (Maden Arama ve İşletme) **h⁴kkı** Yefiemez ?e Yerilmiş olsa bile geri alınır,

Bu memnuiyet, Ekonomi Ye Ticaret Vekâletinin bu kanunun tatbiki ile alâkalı daire ve teşkilâtında, İşletmeler Vekâletinin Maden Arama Ye İşletme ve bunları murakabe işleri ile vazifeli daire YO teşkilâtında, seımayesi tamamen ?eya kısmen Devlet tarafından konularak maden aramak veya işletmek için kurul»muş olan teşekkül Ye iPiesseselerde çalışan memur Ye müstahdemler ile, **Vali**, Vali Muavinleri floklarında hizmetten ayrıldıkları tarihten itibaren 2 sene devam eder.

Birinci Te ikinci fıkralar hükümleri, ikinci fıkrada Eİkredil|n memur ?e müstahdemlerin karı veya kocaları ile ana, baba Ye© evlâtları hakkında da tatbik olunur,

Maden Ânını? Yeya işletme hakkını haiz olanlardan **durumları** sonradan birinci ve ikinci fıkralar hükmüne giren kimsele»ler, bu haklarını 6 ?,y zarfında devir etmeğe mecburdurlar. Aksi takdirde Arama veya İşletme hakları iptal veya fesih olunur.

Madde İö — arama ruhsatnamesi hakikî veya hükmi yalnız bîr şahsa vonMr.

Eskiden bîr çok şalusa müşterek Arama Ruhsatnamesi veri»**lebilirdi.**

Madde 11 — Arama ruhsatnamesi 2 yıl müddetle verilir* Bu müddet uzetihmaz.

Eski Maodin Nizamnamesinde bu müddet bir yıl uzatılabilirdi,

Müçtie 12 — Arama ruhsatnamesi (Bîr Gins) maden için verilir. Şu kadar ki, arama esnasında bu madenle mahlut olarak zuhur eden veya jeolojik tevekkülü bo madenle birlikte **işletilmesini** zarurî kılan madenler çıkarsa^ arama hakkı sahibi tarafından g rekh fern î malûmat idareye bildirilmek ve keyfiyet tesbıt olunmak şartıyla bu madenlerin de ruhsatnamesinin şümulü ^e girdiği, ruhsatnamesine dere olunur.

Arama ruhsat »smesi» i t (Bir Teki maden için verilmesi keyfiyeti bir yeniliktir. Zira eski maadin **nizamnamesiyle** bir ruh-

salname içinde birçok maden bulunabilirdi. Halbuki yeni Maden Kanunu ile her maden için ayrı ayrı ruhsatname almak icap etmektedir.

Madde 13 — Arama Ruhsatnameleri, medenî haklarını kullanmağa ehil Türk vatandaşına Yeya madencilik yapabileceği statüsünde yazılı ve Türk Kanunlarına göre kurulmuş Hükmi şah» sa veya bu hususta yetkiyi haiz İktisadî Devlet Teşekkülü ve Müessesesine veya Âmme idaresine verilir.

Madde 18 — 2 nci fıkra : Maden Arama Ruhsatnamesi saha» sı 2000 hektarı geçemez ve talimatnamesin© uygun şekilde krokisi tanzim olunur«

Eski maadin nizamnamesinde bu saha 1000 hektar idi,

Madde 32 — Maden arama faaliyetinin bir Maden Mühendisinin veya bir Maden Teknisyeninin veya bir (Jeolog) un direktifi altında yapılması şarttır.

Arama ruhsatname sahibi arama faaliyetine başlamazdan Maden Mühendisi Yeya Teknisyenin Yeya (Jeolog)un faaliyet sınırlarında inhilâl vukuunda yerine gelenin, ismi Ye ikametgâhını Ekonomi Ye Ticaret Vekâletine bildirmeye ?e bu şahsın mezkûr Yazıfeyi kabul ettiğini gösterir Noterlikten tasdikli bir beyannameyi teYdie mecburdur.

Ruhsatname sahibi bu şartlar yerine getirilmeksizin veya Maden Mühendisi Yeya Teknisyenin Yeya (Jeolog) un direktifi olmaksızın her hangi bir arama faaliyetinde bulunmaktan memnurdur,

Mallını olduğu üzere (Türkiye Jeoloji Kurum) tarafından, bu yeni Maden Kanununa jeologların meslekî faaliyetleri dairesine giren işlerin yapılması mükellefiyetini tedvin eden hükümlerde jeologun yer alması hususunda teşebbüse geçilerek 804 S, sayılı maden kanunu lâyihasında :

1 — Aramaların nazaratı ile ilgili (32) nci madde ile

2 — Arama neticelerini bildiren Fen Raporunun tanzimine dair (44) üncü madde Te

3 — Yabancı personelin istihdamında müsaadeye tabi tutulan mütehasısları tesbit eden (145) nci maddeye (Jeolog) kelimesinin ilâvesi teklif edilmiş ve bu uğurda Kurumun Umumi

Heyeti tarafından seçilen 4 kişilik komite üyelerinin yazılı mü-racaatı bütün ilgili zevatla bütün Millet Vekillerine dağıtılmıştır.

Neticede Jeolog kelimesinin yalnız 82 nci maddeye ilâve ettirilmesine muvaffak olunmuş ve diğer 44 ve 145 nci madde-lerde ise bu kelime red edilmiştir« Bu suretle (Jeolog) kelimesi^ Türkiye'de, ilk defa olarak Maden Kanununa girmiş bulunmak-tadır. Bu da Türkiye Jeoloji Kurumunun meslekdaşları lehine yapmış olduğu müsbet ve müsmir işlerden birisi olarak sayıla-bilir,

Arama Devresindeki istihsal ve imrar miktarı s

Madde 35 — Her arama ruhsatnamesi sahasından, değeri anlşılabilir için en çok (2000) tona kadar cevherin çıkarıl-masına ve numune olarak imranna izin verilebilir,

İ ş i e t m e s

İşletme 2 türlüdür : İşletme Ruhsatnamesi veya İşletme İm-tiyazı ile ancak bir madenin işletme hakkına sahip olunabilir,

Madde 44 — İşletme hakkının verilmesi talebini havi dilek-çeye aşağıdaki vesikalar eklenir«

Bu vesikaların ne suretle tanzim ve tersim edilecekleri tali» matname ile tesbit edilir.

Bu maddenin 4 üncü paragrafına (Jeolog) kelimesi ilâve ettirilememiştir«

Bulunmuş ve **Bulucu** t

Madde 49 — İşletme Hakkı talebine ait evrak ve yerinde yaptırılan tetkikleri havi rapor Ekonomi ve Ticaret Vekâletince incelenir.

Maden sahası sınırlarının muayyenliği ve madenin kemmiyet ve keyfiyet itibariyle bir işletme tesisine elverişli cevheri ihtiva ettiği tahakkuk etmiş ise o madenin (Bulunmuş Maden) sayılma-sına ve arayıcısına madenin (Bulucusu) olduğuna karar verilir ve madenin sicili tesis edilir.

Arama Ruhsatnamesine müstenit olmaksızın da ikinci fıkrâ-daki vasıfları haiz olan herhangi bir cins madenin (Bulunmuş Maden) sayılmasına Ekonomi ve Ticaret Vekâletince karar verilir,

Bu maden M. T, Â, Enstitüsünce bulunmuş ise Enstitünün bağlı bulunduğu Vekâlet ile Ekonomi ve Ticaret Vekaleti tarafından müştereken tesbit edilen arama masraflarını işletme hakkını iktisap eden öder»

Yeni Maden Kanununda Bulunmuş Maden ve Bulucu terimleri ile (Buluculuk hakkı) tabiri #birer yeniliktir. Eskiden ve Eski Maden Nizamnamesinde bu gibi istilâhlar yoktu*

İşletme Ruhsatnamesinin kimlere verileceği :

Madde 62 — Maden işletme Ruhsatnamesi medenî haklarını kullanmağa ehil yalnız (Bir Vatandaş) veya madencilik yapabileceği statüsünde yazılı ve Türk Kanunlarına göre kurulmuş yalnız (Bir Hükmî Şahıs) a veya bu hususta yetkiyi hak İktisadî Devlet Teşekkülü ve Müessesesine veya Âmme İdaresine Ekonomi ve Ticaret Vekâletince verilir,

İşletme Ruhsatnamesi müddeti 10 yıldan az ve 15 yıldan fazla olamaz ve tecdid edilemez. Ancak vasıfları 45 nci maddede zikredilen madenlere ait işletme ruhsatnameleri müddetlerinin hitamında tecdid edilebilir,

Eskiden işletme Ruhsatnamesi müddeti yalnız 10 yıldır*

İşletme İmtiyazı :

Madde 63 — 8 üncü fıkra: İşletme imtiyazı 40 yıldan az ve 99 yıldan fazla olamaz.

Eski Maadin Nizamnamesinde bu müddet 99 yıldır«

Madde 64 — Maden İşletme imtiyazı madencilik yapabileceği statüsünde yazılı ve Türk Kanunlarına göre kurulmuş yalnız (Limited veya Anonim Şirket) e veya bu hususta yetkiyi haiz İktisadi Devlet Teşekkülü ve Müessesesine veya Âmme İdaresine verilir.

Arama ve işletmemde çalıştırılacaklar ;

Madde 149 — Her çeşit maden Arama ve işletme sahalarında çalışanların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaları şarttır« Ancak Mühendislerle Fen memurları, Tjstabaşları ve Mütahassıs işçiler yabancı olabilir» Şu kadar ki bunlar için tahsil ve ihtisaslarını gösterir diploma ve emsali vesikaların bu kimseleri çalış»

tıracak olanlar tarafından Ekonomi ve Ticaret Vekâletine gönderilmesi lâzımdır. Vekâletçe çalıştırmalarında fayda bulunduğu anlaşılanların (Muayyen Bir Müddet) için çalışmalarına yazı ile müsaade edilebilir. Bu suretle çalışmalarına müsaade edilen yabancı mühendis, fen **memuru**, ustabaşı ve mütehassıs işçi için (Je* ra **Vekilleri** Heyetince her sınıf mütehassıs için) ayrı ayrı takdir edilecek bir mütehassıs yetiştirme ücretini bunları istiham edenler her 6 ayda bir peşinen Hazineye yatırmaya ve mukabilinde alacakları makbuzların tarih ve numaralarını Ekonomi ve Ticaret Vekâletine bildirmeye mecburdur, Hazine bu suretle kendisine teslim edilen paraları Maden Tetkik ve Arama Enstitüsüne verir. Çalıştırılacak yabancılar için Yerilecek para Hazineye yatırılmadığı takdirde Yerilmiş olan çalışma müsaadesi Ekonomi ve Ticaret Vekâleti tarafından geri alınır, Müsaade verilmedikçe müsaade müddeti bittikten sonra veyahut verilen müsaadenin geri alınması halinde bunların çalıştırılmaları caiz değildir,

Kanunun bu maddesine de (Jeolog) **kelimesi**, değiştirilemedi

Bu Kanunun Yürürlüğe Konulmasından Önce *Maden Arama Ruhsatnamesi Talepleri*

Madde 146 — m (C) fıkrası :

O) Bu kanuna göre Maden Arama Ruhsatnamesi memnu olan şahıslara **ait** takaddüm hakkının (B) bendindeki usul üzerinde başka bir şahıs uhdesine devri ;
lâzımgelmektedir.

İktisap Memnun İfeti Hilcim Serinin Makale Şümül Derecesis

Madde 155 — Bu kanunini yürürlüğe konulmasından önce alınmış olan Tekaddüm Hakları, Arama Ruhsatnameleri, İşletme **Ruhsatnameleri** ve İşletme imtiyazları ile talep edilmiş olan ihalelere de 7 **inci** madde hükümleri tatbik olunur,

2804 numaralı Kanunun 7 maddesine tabi tutulan saha ve madenlerin aramalara açılması;

Madde 156 — Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü tarafından tetkik ve arama **ameliyatı** yapılmak üzere 2804 numaralı kanunun 7 nci maddesine müsteniden hiç bir kimseye (Taharri Ruhsatnamesi) verilmemesi kararlaştırılmış olan **saha** ve madenlere»

ait **memnuiyet** bu kanunun yürürlüğe konulmasından itibaren 2 yıl müddetle devam eder»

Bu müddetin hitamında aramalara serbest bırakılacak saha ve madenler Resmî Gazete ile, sahanın bulunduğu **Vilâyette** çıkan bir Gazete, Gazete çıkmıyorsa mutad vasıtalarla ilân olunur* Ya» **pılan** ilânlarda gösterilecek (Açılma) tarihinden itibaren, o saha Ye madenler aramalar için serbest **halegelir**.

2 yıllık müddet hitama ermeden önce aramalara serbest bırakılacak bu kabil saha Ye madenler hakkında da ikinci fıkra hükümü tatbik **olunur**.

İşte bu müddetin hitamında yeni (11 Mart 1956) da M. T* A. dahi diğer kimseler **veya** şirketler gibi lier maden araması için Ekonomi Bakanlığı Maden işleri Umum Müdürlüğünden (Arama Ruhsatnamesi) almak mecburiyetinde kalacaktır. **Yalnız Karboni»** fer ve Lîgnit çalışmalarımız bu müddet zarfında bitmeyecekleri için bu **husus** ML T, A* Enstitüsünü epeyi uğraştıracağına benziyor«

Kaldırılan Hükümler:

Madde **158** — Bu kan u a un yürürlüğe konulduğu tarihten **itibaren**, Maadin Nizamnamesi ve saireye müteallik, bir çok mevzuat ve bu meyanda M. T* A. yi ve **Etibankj** alâkadar eden 7 ve 8 nci fıkralar :

7 — 2804 sayılı Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü kanununun 7 inci maddesi ;

8 — 2805 sayılı Etibank Kanununun 5 nci maddesi; kaldırılmış bulunmaktadır,

2804 numaralı M. T, A* Kanununun 7 nci maddesi ı

Madde 7 — M, T, A, Enstitüsü, kendi **hesabına**, maden **tetkika-**ti veya maden arama ameliyatı yapacağı yerler için Maden Kanunlarına tevfikan Taharri Yeya (iptidaî İstikşaf Ruhsatnamesi) almağa mecbur değildir.

Herhangi bir Vilâyetin tekmil sahasında Yeya bir kısımda^ M, T» A, Enstitüsü tarafımdan, muayyen maden ceYheri aranılacağı, iktisat Vekâleti alâkadar Vilâyete bildirdiği takdirde^ aksi iş'ar vukubuluncaya kadar, bildirilen saha ve maden cevheri için hiçbir kimseye (Taharri Ruhsatnamesi) verilemez. Ancak iktisat Vekâletinin alâkadar Vilâyete bildirmesinden önce başkaları tarafından **usulü** dairesinde yapılmış müracaatlardan doğan haklar mahfuzdur.

2805 Numaralı Etibank **Kanununun *5 nei Maddesi**

Madde 9 — Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün herhangi bir sahada maden cevherleri veya taşocağı maddeleri için yapmış olduğu ameliyat neticesinde işletmeğe elverişli gördüğü maden veya taşocakları hakkında iktisat Vekâletine verilmiş olan dosya vekâletçe de tetkik edilerek işletmeğe elverişli görüldüğü takdirde Etibanka tevdi olunur, Banka, Enstitünün raporunda derpiş edilen anahatlar dairesinde bu işletmeyi tahakkuk ettirmeğe ve bu hususta iktiza eden bütün muameleleri yapmağa mecburdur. Banka, iktisat Vekâletinin tasdikine iktiran etmiş bulunan Enstitünün bu hususa ait masraflarını öder,

6809 No lu yeni Maden Kanununun da, 6328 numaralı yeni Petrol Kanunu gibi memlekete hayırlı olması ve millete refah getirmesi temenni olunur»